

Specialist bij
ongewenste zwangerschap
en afstammingsvragen

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Aan de vaste Kamercommissie Veiligheid en Justitie
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Datum 23 januari 2017
T.b.v. Rondetafelgesprek op 26 januari 2017 en Algemeen Overleg op 16 februari 2017
Onderwerp Rapport Staatscommissie Herijking Ouderschap

De Staatscommissie heeft het belang van het kind centraal gesteld door al haar afwegingen te baseren op de belangen en rechten van kinderen, zoals geformuleerd in het Kinderrechtenverdrag. Dat zijn heldere, goede uitgangspunten, die aansluiten bij de visie van Fiom. Fiom waardeert de aandacht voor afstammingsinformatie en ontstaansgeschiedenis in dit rapport.

1. Recht op afstammingsgegevens

De Staatscommissie vat het recht op afstammingsinformatie breed op als recht op informatie over de ontstaansgeschiedenis. Ze geeft aan dat informatie over de ontstaansgeschiedenis van kinderen moet worden vastgelegd als onderdeel van de rechten en plichten van degenen die het gezag over een kind uitoefenen. Deze informatieverplichting zou volgens de Staatscommissie uitdrukkelijk moeten worden opgenomen in de wet. Het nakomen c.q. naleven van deze 'plicht' is niet af te dwingen en/of te controleren. Daarom pleit Fiom voor het wettelijk vastleggen van het recht op afstammingsgegevens, waardoor dit ook (beter) afdwingbaar wordt.

2. Verwijzing naar Register Ontstaansgeschiedenis (ROG)

Geadviseerd wordt om een Register ontstaansgeschiedenis in te stellen, waar naast de huidige donorgegevens ook andere informatie over de ontstaansgeschiedenis kan worden opgeslagen. Dit juichen wij toe. Daarbij dient het voor de betrokken kinderen (personen) mogelijk gemaakt te worden om zelf te achterhalen dat er over hen informatie in het ROG te vinden is, bijvoorbeeld door op de geboorteakte 'ROG' te vermelden. De betrokken personen kunnen zo, zodra zij hun geboorteakte nodig hebben, zien dat er voor hen nog informatie beschikbaar is.

3. ROG ook voor andere doelgroepen

De instelling van een ROG opent nieuwe mogelijkheden om informatie over de ontstaansgeschiedenis vast te leggen, ook voor andere doelgroepen.

Zo is er een groeiende groep wensouders die kiest voor een 'eigen donor'. We vinden het belangrijk dat ook wensouders die gebruik maken van een 'eigen donor', buiten de klinieken om, in ROG de afstammingsinformatie voor het kind veilig kunnen stellen.

Het ROG sluit aan bij het Fiom advies om, ter voorkoming van het te vondeling leggen, bevallen onder pseudoniem wettelijk mogelijk te maken. De gegevens van de moeder zijn dan voor het kind vanaf een vastgestelde leeftijd op te vragen bij het ROG. Op deze wijze kan zowel aan het (beschermings)belang van moeder als kind recht worden gedaan.

4. Voorlichting en begeleiding in het kader van het ROG

De Staatscommissie adviseert om geen leeftijdsgrenzen aan te houden voor de toegang van kinderen tot informatie in het ROG. Fiom plaatst hier, gebaseerd op onze ervaring in het begeleiden van mensen die op zoek zijn naar hun afstamming, vraagtekens bij. Immers wie stelt vast of deze wens van het kind zelf afkomstig is of van (één van) de ouders? Bij het opvragen van en vervolgens mogelijk contact leggen met donoren of halfbroers en/of -zussen wordt een bepaalde rijpheid van het kind gevraagd, omdat deze contacten niet geheel vrijblijvend zijn. Er kunnen goede redenen zijn om het contact (nog) niet te laten plaatsvinden. Fiom ziet in haar praktijk grote verschillen in de manier waarop kinderen met deze afstammingsvragen bezig zijn en in wat zij aankunnen. In individuele gevallen moet het mogelijk zijn om een andere afweging te kunnen maken. Een goede psychosociale begeleiding voor de betrokken kinderen en gezinnen is hierbij een vereiste.

5. Het instellen van een Nederlandse regeling voor draagmoederschap

Fiom is blij met de door de staatscommissie voorgestelde regeling. Fiom pleit voor een eigen juridische rechtsgang voor draagmoederschap naar Engels model. Middels een toetsing van de wensouders zou de Raad voor de Kinderbescherming, gelijk zij dat ook nu al doet bij adopties, de rechter middels een gezinsonderzoek kunnen informeren over de geschiktheid van de (wens) ouders om een kind in hun gezin op te nemen. Voor een gelijksoortige onafhankelijke toetsing van de draagmoeder(m.b.t. haar vrije instemming en de tussen betrokkenen overeengekomen financiële regeling) zou Fiom kunnen zorgdragen. Op basis van deze rapporten kan de rechter zijn toestemming verlenen voor een directe overgang van de ouderlijk macht van draagmoeder naar (wens)ouders.

6. Voorlichting en onafhankelijke begeleiding bij draagmoederschap

In de regeling voor draagmoederschap legt de Staatscommissie de nadruk op voorlichting en onafhankelijke begeleiding.

Fiom pleit voor een centrale plek waar wensouders en draagouders in een vroeg stadium terecht kunnen voor informatie, voorlichting en counseling. Belangrijk is de aandacht voor de belangen van het toekomstige kind. Behandeling in het buitenland met anonieme gameten leidt ertoe dat het kind later niet beschikt over informatie over de genetische achtergrond, wat kan leiden tot identiteitsproblemen en verminderd welzijn. Speciale aandacht is nodig

voor de positie en gevoelens van de draagmoeder. Zij heeft er belang bij dat zij wordt begeleid en onafhankelijk wordt voorgelicht over psychologische en juridische gevolgen van het draagmoederschap. Belangrijk is dat zij niet onder druk staat om haar medewerking te geven.

In het rapport is overigens weinig aandacht voor de verschillen tussen hoog- en laagtechnologisch draagmoederschap.

7. Bemiddeling bij draagmoederschap

Bemiddeling blijft volgens het rapport verboden, maar de Raad mag hiervoor wel een instelling aanwijzen die geen winstoogmerk heeft. Daarnaast mogen mensen zelf kenbaar maken dat ze draagmoeder willen zijn of op zoek zijn naar een draagmoeder.

Fiom pleit voor een neutrale bemiddelende instantie voor ideëel draagmoederschap in Nederland. Met een professionele, gereguleerde bemiddeling zouden draagmoederovereenkomsten uit het grijze circuit kunnen worden gehaald en ontvangen betrokkenen, ook vooraf, goede informatie en counseling. Door het vergroten van de mogelijkheden in Nederland, zoeken minder wensouders hun toevlucht tot het buitenland.

8. Wettelijke regeling voor kinderen geboren uit een buitenlandse draagmoeder

De Staatscommissie adviseert om aan de Nederlandse regeling voor draagmoederschap een regeling te koppelen voor de erkenning van de juridische positie van kinderen die uit een buitenlandse draagmoeder zijn geboren.

Fiom wil de lessen die getrokken kunnen worden uit de misstanden in het verleden met adopties inzetten om thans niet opnieuw dezelfde fouten te maken. In de wereld van het internationale draagmoederschap is sprake van commerciële belangen en bemiddelaars, en zijn er grote verschillen tussen landen wat betreft juridisch kader en de mate waarin toezicht wordt gehouden.

In dit verband verwijzen we naar het onlangs verschenen RSJ Rapport 'Bezinning op Interlandelijke Adoptie'¹. Op de zorgvuldigheid van het adoptieproces wordt toegezien door uiteenlopende instellingen. Toezicht speelt zowel een rol in individuele adoptiezaken als op beleidsniveau. Al zijn in Nederland beleidsmatig de zaken goed op orde, dan nog is het moeilijk te controleren of de uit het buitenland afkomstige informatie klopt.

Ook rond draagmoederschap is een markt van vraag en aanbod ontstaan. Hierdoor rijst de vraag of deze buitenlandse constructies in Nederland wel moeten worden erkend. Dit moet nader bediscussieerd worden.

Opmerkingen tot slot

In het licht van de aandacht voor afstammingsinformatie en ontstaansgeschiedenis in dit rapport, vragen we tot slot graag uw aandacht voor het volgende. De Inspectie voor de Gezondheidszorg adviseert² de minister om in 2017 een vervolgevaluatie van de Wet Donorgegevens Kunstmatige Bevruchting uit te voeren met de focus op het donorregister en de wettelijke taakopdracht van de stichting Donorgegevens. We stellen voor om in de evaluatie de volgende punten mee te nemen:

- Richtlijnen voor informatieverstrekking en contact.
Op verzoek van de stichting Donorgegevens geeft Fiom uitvoering aan de taak om op zorgvuldige wijze de informatie over de donor te verstrekken aan het donorkind. Bij de uitvoering van deze taak geeft de wet geen duidelijke richtlijnen waardoor nu veel tussentijds ad hoc overleg noodzakelijk is.
- Matching van donorkinderen onderling opnemen in de wet.
Het blijkt dat donorkinderen duidelijk behoefte hebben om in contact te komen met halfbroers en –zussen van dezelfde donor. De Wet Donorgegevens heeft het slechts over de begeleiding van matches tussen donor en donorkind en niet over donorkinderen onderling. Het in contact brengen van donorkinderen onderling heeft thans geen wettelijke basis en daardoor geen financiering. Fiom pleit ervoor om ook dit recht op onderling contact in de wet op te nemen.
- Eén en dezelfde werkwijze voor alle donorkinderen en donoren.
Van de Fiom diensten wordt gebruik gemaakt door verschillende subgroepen: verwijzingen van de Stichting Donorgegevens, donoren en donorkinderen van MC Bijdorp, betrokkenen van vóór en na 2004. Inschrijving gebeurt nu onder verschillende condities. We willen graag voor iedereen dezelfde regeling.

In een Kamerbrief³ gaf de minister vorig jaar aan dat ze de donoren en donorkinderen van MC Bijdorp publiekelijk zal oproepen om zich in te schrijven bij de Fiom KID DNA Databank. We bepleiten om de oproep te richten aan álle voormalige donoren in Nederland. En om álle donorkinderen van vóór 2004 die daar behoefte aan hebben, tegemoet te komen in de inschrijvingskosten voor de KID-DNA Databank.

- Inhoudelijke voorlichting over de wet Donorgegevens.
De stichting Donorgegevens heeft thans mede tot taak om voorlichting en uitleg te geven over de Wet Donorgegevens aan donorkinderen en hun ouders, donoren en klinieken. Inhoudelijke voorlichting kan o.i. bij voorkeur verzorgd worden door uitvoerders als Fiom, die zich daarbij mede kunnen baseren op praktijkervaringen met alle betrokkenen.

Indien u aanvullende informatie wenst, gaan we graag met u in gesprek.

Met vriendelijke groet,
mede namens Hans van Hooff, sr. specialist beleid

Ellen Giepmans, directeur-bestuurder

¹: Advies Bezinning op Interlandelijke Adoptie. Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming, Den Haag, okt 2016.

²: Zie rapport IGZ: Van donor tot donorkind. Eindrapport van het inspectieonderzoek naar de ketenzorg in fertiliteitsklinieken bij kunstmatige donorbevruchting. IGZ, Utrecht, sept 2016.

³: Kamerbrief over de reactie brief Defence for Children en Stichting Donorkind, 29 juni 2016.